

Sokkoky we onuň gazallary

Category: Goşgular, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Sokkoky we onuň gazallary

SOKKOKY

Sokkoky çagataýça eser döreden beýik şahyrlaryň biridir. Onuň ýaşan ýeri, doglan wagty barada maglumat galmandyr. Onuň kasydalary timuridly hökümdarlaryndan bolan Halyl Sultan bilen (1405- 14 09) Ulugbege, (1447-1449) we beýik döwlet adamsy wezir Arslan Hoja-Tarhana bagışlanandygyndan čen tutsaň, onuň XIV asyryň birinji XV asyryň ikinji ýarymynda ýaşap geçendigini aýtmak bolar.

Alyşır Nowaýynyň „Mejalisi-Nefasy“atly işiniň ikinji mejlisinde ýazmagyna görä, Sokkoky Mawerennahrden bolup, onuň şygyrlary Samarkanda uly şöhrat getiripdir.

Ol timuridleriň köşk şahyry derejesine čenli ösüpdir.

Sokkokiniň durmuşy, ykbaly barada maglumatyň ýoklugy ýaly, onuň bu dünýäden gaýdan wagty barada hem maglumat galmandyr.

Sokkoky „Ulubek baradaky öwgütler „ atly kasydasynda Ulugbekiň beýik şa bolmak bilen, halkyna hakyky hossar bolandygyny, onuň howandarlygynda halkynyň bagtly we arkaýyn ýaşandygyny beýan edýär.

“Ulubek barada öwgülerden parçalar ” atly 34 bentden ybarat kasydasyny we “Arslan hoja Tarhana” bagışlanan kasydalaryny mysal getirmek bolar.

Ýeri gelende, Arslan hoja tarhanyň Ulugbekiň uly emirleriniň biri bolup, halka eden sahayatly işleri üçin şa tarapyndan oňa “Azat şanyň buýrukraryndan gadagan etmelerinden azat “ dien at berlen emir bolupdyr.

► SOKKOKINIŇ KASYDALARYNDAN

Jahandan gitdi teşwüsü, megerem, ol aman geldi,

Halaýyk, hoş boluň bu gün, yzbassyr, ýaldyran geldi.

Paý aldy bu ulus barca, onuň dek jan bar, ýa ýok,
Bihamdullah, peýda içre ol paýara jan geldi.

Bu towkyp geçdi- sürmesi tapylmaz indi berseň jan,
Göz bilen görseň, Hak syran- Kimlere hoş reýgon geldi.

Älem dek begleriň başy, gamda bolup galsa,
Kim olara tekýe kylar, bu gutly astan geldi.

Jahandan Arzaman gidip, ýok boldy tamam jyns,
Kim ol tagtyny göterip, Süleýmany zaman geldi.

Gutaryp tagtyň gadyry, özün göge taşlady,
Adalat begi ýaşyl boldy, ol Nowşirwan geldi.

Raýat – goýundy, soltan oňa çopanda- böri,
Böri gaçyp, goýun dyndy, ol Musa gek çopan geldi.

Şol günden soň, kän dyndy raýatlar beladan,
Ulus hakda, müň dürli, azapçyl, mähriban geldi.

Köňüller boldy hoş-röwßen, góripler galmadı bir zerre,
Hossarsyzlyk haly gidip, hurşydy zaman geldi.

Buýsanyň hysraw illeri, Beýik soltan Ulugbek kim?
Jahangır Şahruh beg dek, şahy Hysraw nyşan geldi...

* * *

Seçipdir zülpuni ýuze, onuň ähtine ýok zulum,
Olaryň gözünde galan, meger türk elliři ýagma.

Rubably ud ýşkynda meger nagralar döker,
Ýük erse, ýük bolar, bu dünýä döküban uly nagara.

Jahandan nähak aýş geçdi, Dünýä agyr ýük, meger dem-dem.
Sarohy sokudyn kylar, nähak gan dökdi diýp dama.

Pelegiň zarbyna bagtyny lukma eýleýip, kylyban zam,

Şahyn şaha pelek kimdir, seniň deý nşa döwründe.

Munuň dek köp jepa kylan, munuň dek hassa jana,
Jahangır Şahruh beg dek, şahy hysraw nyşan geldi...

Sokkonynyň “ Arslan hoja tarhana bagışlanan kasydalardan parçalar“ atly 34 bentden ybarat kasydasında bolsa Beýik hökümdar Ulugbekiň uly emirlerinden bolan Arslan Hojanyň döwlet, il meßelesinde beýik şanyň sag eli bolup halka howandarlyk edendigi beýan ediliп:

Elde Musa hasasy, görkezip naýzany,

Açyp manysyn içinde-de aždarha,

Ýene bu mujyza görkezen, meniň zehinim,

Şygyrda syhp aýdardy, görkezip , ýaman baýzo.

Sypaty içre akył, düzdi merwerid,

Jahan içinde onuň ýok her birinr baha.

Müň asyry ber sen ol zamandan bu maňa,

Dagy, bir ikinji ýatsa, we aýtsa bu suara.

Meniň bu zerre didarym, eräp galdy mähriňden,

Jahanda söz kibi gadry tapdy a:ara...“

– diýip ýazypdyr.

Biz bu beýik şahyryň birnäçe kasydasyny hödürlemegi makul bildik.

► Arslan hoja tarhana bagışlanan
kasydalardan parçalar

Elde Musa hasasy, görkezip naýzany,

Açyp manysyn içinde-de aždarha,

Ýene bu mujyza görkezen, meniň zehinim,

Şygyrda syhp aýdardy, görkezip , ýaman baýzo.

Sypaty içre akyl, düzdi merwerid,
Jahan içinde onuň ýok her birinr baha.

Müň asyry ber sen ol zamandan bu maňa,
Dagy, bir ikinji ýatsa, we aýtsa bu suara.

Meniň bu zerre didarym, eräp galdy mähriňden,
Jahanda söz kibi gadry tapdy a:ara.

Galamymda kylar erdi, onuň şeker labyzy,
Dilio many beýan etse, totudyr göýä.

Eý pelek çarh urgul, ykbal oldy yüzüň dek nikap,
Çyn bagt ganymyndan baş göterdi afytap.

Ol gündogar burçunda dogdy bir Humaýun ahtary,
Kim ýurdy nury birle, hany barça şabab.

Ýok latofat, gülşeninden gunça bulgury gül-e,
Gül çemeni içre onuň ýylgyrmsasy boldy güláp.

Soltanat bostany içre, egmiş didaryn serwi pudagy,
Saýasy bolmuş jahan, osaýyış kylmaň şitow.

Siz , görünň haý-haý diýere, bolar ol bir şergab,
Bu welaýatdan şatlandy, halky älem barçasy.

Hossa, Türküstan eli, toby bir mäliki zukaw,
Hak ony döwlet birle, bakyýa peýanda tutup.

Görmesin bu hanada, döwrüň pelegiň ynkylab,
Dembe-dem saýraşarlar Sokkony şygryndan gazal,

Hoş ukuly çeker tozun, ikinip dürri hoş-ow.
Kim ýurdy nury birle, hany barça şabab.

Hut, garaz, gitdi melamat, kylsa mahtumy jahan,

Osifi jam astyny Jamy roý-u komýow.

Men iýikde gulduryn men, zyýafatlayň köňli dek,
Sypasňyz işikleriň halyna boldy sogap.

Taýýarlan: Öwezdurdy NEPESOW,
filologiya ylymlarynyň doktory.

Goşgular